

Kostnad för tandvård har ansetts nödvändig enligt arbetsskadeförsäkringen trots att den överstigit referenspriset i Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets föreskrifter.

Lagrum:

3 kap. 3 § 2 lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring; 40 kap. 11 § första stycket 2 socialförsäkringsbalken

I maj 2010 råkade M.L. ut för ett olycksfall på cykel under färd till arbetsplatsen. Till följd av olyckan ådrog han sig frakturer på några tandkronor och emaljsprickor på några tänder. Försäkringskassan godkände skadorna som arbetsskada. Under 2010 och 2011 behandlades M.L. flera gånger för sina tandskador. Vid två tillfällen beviljades han ersättning från arbetsskadeförsäkringen för behandlingar som utförts under 2010. I mars 2011 ansökte han om ytterligare ersättning med 6 173 kr för fortsatt behandling under december 2010 – mars 2011. *Försäkringskassan* beslutade den 15 september 2011 att M.L. endast hade rätt till 2 236 kr i ersättning för de utförda behandlingarna i enlighet med de referenspriser som Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket fastställt. Vid omprövning den 4 november 2011 ändrade inte kassan sitt tidigare beslut.

M.L. överklagade *Försäkringskassans* beslut hos förvaltningsrätten och anförde bl.a. följande. Han vill ha ersättning för hela tandvårdskostnaden, inte bara upp till schablonbeloppet. Han har inte gjort några aktiva val i ärendet gällande specialisttandvården. Han utgick ifrån att Folk tandvården inte skulle vara ett kontroversiellt val. För de enklare ingreppen har han valt tandläkare själv och där är kostnaden under referenspriset. – Lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring ger inte heller stöd för att bara ersätta delar av kostnaden om åtgärderna anses nödvändiga. För hans tidigare ansökningar om ersättning för tandvårdskostnader har han utfått full ersättning. Han har därmed inte uppmanats byta tandspecialist när det fanns tid.

Försäkringskassan vidhöll sitt beslut och anförde att det inte framkommit någon omständighet som motiverade ett frångående av referenspriserna.

Förvaltningsrätten i Stockholm (2012-12-27, ordförande Eriksson) yttrade, såvitt nu är i fråga: Det är i målet ostridigt att de utförda behandlingarna varit nödvändiga. Frågan är huruvida kostnaderna ska ersättas med det faktiska priset eller enligt *Försäkringskassans* referenspriser. – Arbetsskadeförsäkringen ersätter nödvändiga kostnader för bl.a. tandvård, i den mån ersättning inte lämnas från sjukförsäkringen. Det anges ingen annan begränsning av rätten till ersättning för sådana nödvändiga kostnader än att ersättning lämnas endast för tandvård som ges av en vårdgivare vars vård kan berättiga till ersättning enligt lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd. Den av *Försäkringskassan* åberopade referensprislistan är därmed inte bindande vid prövning av rätt till ersättning från arbetsskadeförsäkringen för tandskada (jfr RÅ 1999

ref. 43). – Av den försäkringsmedicinska rådgivarens yttrande framgår att behandlingen är odontologiskt motiverad och nödvändig med anledning av olycksfallet och att den nu utförda behandlingen är en fortsättning på påbörjad terapi för att återställa M.L:s tänder efter arbetsskadan. Vidare framgår att samband föreligger mellan arbetsskadan och den nu utförda behandlingen samt att använda diagnoser och koder bedöms som relevanta. Av handlingarna framgår att M.L. tidigare fått beviljad ersättning avseende behandling av samma tandläkare på grund av sin tandskada. Det har inte framkommit att något annat material eller någon annan behandlingsmetod i stället borde ha använts. Mot bakgrund härav anser förvaltningsrätten att även den resterande kostnaden om 3 935 kr skäligen bör godtas. Överklagandet ska således bifallas i denna del. – Förvaltningsrätten bifaller överklagandet på så sätt att M.L., med ändring av Försäkringskassans beslut, förklaras berättigad till ytterligare ersättning för tandskada med 3 935 kr.

Försäkringskassan överklagade förvaltningsrättens dom hos kammarrätten och yrkade att dess beslut från den 4 november 2011 skulle fastställas. Försäkringskassan anförde i huvudsak följande. Det saknas vägledande prejudikat om referensprislistan kan anses vägledande vid en bedömning av om en kostnad är nödvändig. Referenspriset är ett fast pris som bestäms av staten och ska spegla vad en tandvårdsåtgärd beräknas kosta. I RÅ 1999 ref. 43 omfattades inte tandvårdsåtgärden av den statliga tandvårdstaxan vid tidpunkten för avgörandet. Rättsfallet ger därför inte någon vägledning i fråga om referensprislistan är vägledande vid en bedömning av om kostnaden är nödvändig. Kostnaderna i nu aktuellt mål har överstigit referenspriserna med 36 procent. En viss avvikelse från referensprislistan kan godtas, men om priset avviker påtagligt bör det finnas en motivering till det. Såvitt framgår av utredningen har i detta fall åtgärden inte utförts med något mer kostsamt material eller någon mer kostsam behandlingsmetod. Det har inte framkommit något godtagbart skäl till varför kostnaden avviker så markant. Visserligen har M.L. tidigare beviljats ersättning fullt ut för kostnader avseende tandvård. Kostnaderna har då varit i paritet med dem som anges i referensprislistan.

M.L. bestred bifall till överklagandet och anförde bl.a. följande. Vården initierades då han låg på akuten för skadan i fråga. Han har inte gjort några aktiva val i ärendet. Däremot utgick han från att Folk tandvården inte skulle ses som ett kontroversiellt val. Det kan inte vara rimligt att belasta den enskilde vårdtagaren med ansvaret att gå mot sin läkares rekommendationer och under pågående behandling byta vårdgivare. Om Försäkringskassan kan sätta en absolut gräns för vad åtgärder får kosta så borde den också uppge vilka tandvårdsinrättningar som uppfyller dess krav för olika typer av ingrepp.

Kammarrätten i Stockholm (2014-02-03, Eng, Schömer, referent, Olsen Siri) yttrade: Det är ostridigt att de behandlingar M.L. genomgått har varit nödvändiga. Frågan i målet är om kostnaderna härför ska ersättas enligt de av Försäkringskassan åberopade referenspriserna eller

med den faktiska kostnaden. – I målet är både den numera upphävda lagen om arbetsskadeförsäkring, LAF, och socialförsäkringsbalken (2010:110), SFB, tillämpliga. – Av 3 kap. 3 § LAF och 40 kap. 11 § SFB framgår att i den mån ersättning inte utges enligt 1 eller 2 §§ respektive 2 eller 3 §§, ersätter arbetsskadeförsäkringen nödvändiga kostnader för tandvård. Bestämmelserna är likalydande. – Av förarbetena till den ursprungliga bestämmelsen framgår att ersättning för tandvård endast delvis betalas av den allmänna försäkringen och att tandvård är förhållandevis kostsam för den enskilde patienten. Av det skälet är det inte möjligt att vid arbetsskada hänvisa den försäkrade till att söka ersättning enbart från den allmänna försäkringen. (prop. 1992/93:178, s. 48 f). – Med hänsyn till ovan nämnda förarbetsuttalande och vad som i övrigt förekommit i målet finner kammarrätten i likhet med förvaltningsrätten att referensprislistan inte är bindande vid prövning av rätt från arbetsskadeförsäkringen för tandskada. Kammarrätten instämmer således i förvaltningsrättens bedömning. Överklagandet ska därför avslås. – Kammarrätten avslår överklagandet.

Försäkringskassan överklagade kammarrättens dom och yrkade att Högsta förvaltningsdomstolen skulle upphäva förvaltningsrättens och kammarrättens avgöranden och fastställa kassans beslut. Försäkringskassan anförde bl.a. följande. Referensprislistan speglar gällande kostnader för tandvårdsåtgärder och prövningen av om en kostnad varit nödvändig bör som utgångspunkt göras i förhållande till det referenspris som gällde vid tiden för behandlingen. – Priset för M.L:s behandling avviker markant från gällande referenspris. Det har inte framkommit att åtgärderna utförts med något mer kostsamt material eller enligt någon mer kostsam behandlingsmetod eller att omständigheterna i övrigt motiverat ett högre pris. Det framgår inte annat än att priserna har tagits ut enligt klinikens ordinarie taxa. Utredningen ger därmed inte tillräckligt stöd för att kostnaderna, till den del de har överstigit referenspriset, kan anses nödvändiga och ersättningen ska därför begränsas till det referenspris som gällde vid tiden för behandlingen.

M.L. bestred bifall till överklagandet.

Högsta förvaltningsdomstolen (2015-04-28, Melin, Nord, Silfverberg, Rynning, Askersjö) yttrade:

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

Frågan i målet är vilken betydelse Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets referensprislista ska tillmätas vid bedömningen av om en kostnad för tandvård har varit nödvändig enligt arbetsskadeförsäkringen.

Rättslig reglering m.m.

Socialförsäkringsbalken, SFB, trädde i kraft den 1 januari 2011. Av 1 kap. 2 och 3 §§ lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken framgår att bestämmelserna i lagen om arbetsskadeförsäkring, LAF, är tillämplig i fråga om ersättningar som avser tid före ikraftträdandet. Målet gäller ersättning för vård som utförts under såväl 2010 som 2011. Vid prövningen är därför både LAF och SFB tillämpliga.

I 3 kap. 3 § 2 LAF anges att i den mån ersättning inte utges enligt 1 eller 2 § ersätter arbetsskadeförsäkringen nödvändiga kostnader för tandvård. Enligt 1 § har den försäkrade vid arbetsskada rätt till samma förmåner från sjukförsäkringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som han eller hon har rätt till vid annan sjukdom. I 2 § regleras vad som gäller om den skadade inte omfattas av sjukförsäkringen. Tidigare fanns de grundläggande bestämmelserna om tandvårdsstödet i lagen om allmän försäkring. När lagen om statligt tandvårdsstöd tillkom överfördes regleringen till den lagen.

Enligt 3 kap. 9 § LAF lämnas ersättning för tandvård enligt 3 § under förutsättning att tandvården ges av en vårdgivare vars vård kan berättiga till ersättning enligt lagen om statligt tandvårdsstöd.

Bestämmelserna i 40 kap. 11 § första stycket 2 och 12 § SFB har samma innebörd som de återgivna bestämmelserna i 3 kap. 3 § 2 och 9 § LAF.

I förarbetena till 3 kap. 3 § LAF anges att uttrycket nödvändiga kostnader innebär att arbetsskadeförsäkringen endast ersätter sådan vård som har föranletts av arbetsskadan (prop. 1975/76:197 s. 93).

Lagen om statligt tandvårdsstöd innehåller bestämmelser om ersättning till vårdgivare för utförd tandvård. Enligt 2 kap. 4 § lämnas tandvårdsersättning för de tandvårdsåtgärder som är ersättningsberättigande med en viss andel av patientens sammanlagda kostnader i den mån dessa överstiger en bestämd nivå. Av samma lagrum framgår också att kostnaderna beräknas med utgångspunkt i referenspriser för ersättningsberättigande tandvårdsåtgärder.

Referenspriserna ska dels ligga till grund för beräkningen av tandvårdsersättningen, dels tjäna som vägledning för patienterna genom att ange ett jämförelsepris för vad en behandling kostar. Referenspriset bör vara ett normalpris för respektive åtgärd och spegla vad en åtgärd normalt bör kosta. Det ska inte fastställas som ett genomsnitt av vårdgivarnas priser utan bör baseras på en beräkning utifrån tidsåtgång för olika moment, materialåtgång, normala indirekta kostnader etc. Materialkostnaderna beräknas utifrån ett material av rimlig standard (prop. 2007/08:49 s. 63 f.).

Med stöd av bemyndiganden i 2 kap. 6 § 3 lagen om statligt tandvårdsstöd och 2 § förordningen (2008:193) om statligt tandvårdsstöd har Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket meddelat föreskrifter om bl.a. referenspriser för ersättningsberättigande tandvårdsåtgärder. De

referenspriser som är tillämpliga i målet finns i bilaga 2 till Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets föreskrifter och allmänna råd om statligt tandvårdsstöd (TLVFS 2008:1).

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Arbetskadeförsäkringen ersätter nödvändiga kostnader för tandvård för en arbetsskada i den mån ersättning inte lämnas från sjukförsäkringen eller genom det statliga tandvårdsstödet. Den enda begränsning av rätten till ersättning för nödvändiga kostnader som anges i LAF och SFB är att tandvården ska ges av en vårdgivare vars vård kan berättiga till ersättning enligt lagen om statligt tandvårdsstöd. En förutsättning för att en kostnad för tandvård ska vara nödvändig får anses vara att behandlingen av arbetsskadan har varit odontologiskt motiverad.

De tandvårdsåtgärder som är ersättningsberättigande enligt det statliga tandvårdsstödet beräknas med utgångspunkt i föreskrifterna om referenspriser. Ersättningen betalas ut till vårdgivaren och utgör därmed indirekt en subvention av en del av patientens kostnader.

Arbetskadeförsäkringen kompletterar det statliga tandvårdsstödet och ska fullt ut kompensera den försäkrade för nödvändiga kostnader för tandvården. Det gäller alltså inte samma förutsättningar för ersättning vid arbetsskada som för ersättning enligt det statliga tandvårdsstödet.

Vid den prövning som ska göras av rätten till ersättning enligt arbetskadeförsäkringen är föreskrifterna om referenspriser inte formellt bindande (jfr RÅ 1999 ref. 43). Det hindrar inte att referensprislistan kan vara vägledande för bedömningen. En påtaglig avvikelse från referenspriset kan vara en indikation på att kostnaden inte har varit nödvändig.

Vid bedömningen av om kostnaden för en tandvårdsbehandling är ersättningsgill enligt arbetskadeförsäkringen måste emellertid även andra omständigheter än förhållandet till referenspriset beaktas. Sådana faktorer kan vara hänförliga till själva behandlingen. Det kan t.ex. vara fråga om att denna i det enskilda fallet varit särskilt tidskrävande eller att det fordrats ett speciellt material. Det måste också beaktas vilka möjligheter den försäkrade haft att påverka kostnaderna för behandlingen. Vid t.ex. ett akut behov av vård bör hänsyn tas till att det knappast kan begäras att den försäkrade gör prisjämförelser mellan olika vårdgivare, särskilt inte om han eller hon hänvisats till en vårdgivare av personal inom primärvården eller tandvårdsupplysningen. När vården av en omfattande skada följer en behandlingsplan kan det vidare vara motiverat att den utförs hos en och samma vårdgivare även om priset för några av åtgärderna skulle vara högre än enligt referensprislistan.

Av handlingarna i målet framgår att all behandling av M.L:s tandskador har utförts hos Folktandvården. Behandlingen har skett vid ett flertal tillfällen och pågått under förhållandevis lång tid. Såvitt kan bedömas har de olika vårdmomenten följt en sammanhängande behandlingsplan. Försäkringskassan har godkänt M.L:s tandskador som arbetsskada och

har vid två tillfällen betalat ut full ersättning enligt arbetsskadeförsäkringen för de första delarna av behandlingen. I målet är ostridigt att den fortsatta behandlingen, som är föremål för prövning i målet, varit odontologiskt motiverad och föranledd av olycksfallet.

Mot denna bakgrund finner Högsta förvaltningsdomstolen att M.L:s kostnader för den aktuella behandlingen av tandskadorna har varit nödvändiga i den mening som avses i bestämmelserna om arbetsskadeförsäkringen trots att kostnaderna överstigit referenspriserna. Försäkringskassans överklagande ska därför avslås.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Mål nr 1984-14, föredragande Sara Asplund